

bô lái thê-chhut sin-kò ê chhiú-siók, chiū kā i khò^a-chò bô-iân (bô láng jîn) ê hong-súi. Lí-sū-hôe chiū beh êng tú-hó ê hong-hoat kā i chéng-lí.

7. Chiah ê kui-kí sī tùi Chiau-hó 8 ní 6 goèh 1 jít si-hêng. Só-i chhiá^a liát-úi khò^a Pò ê, nā ũ lín ê chhin-lâng ê hong-súi ti-chia, tiòh chiū-kín lái siat-hoat sêng-jîn, tiòh lóp í-chhi-hùi, bôe khiá-pái tiòh kóa^a-kín lái khiá-pái, chiah bián-tit chhin-lâng ê hong-súi bô láng jîn, tì-kàu siū chéng-lí.

(Kì-tok Kàu-hôe Bông-tē, Lí-sū-hôe).

Chheng-liân! Khò^a!

5 goèh ê Tap-àn

1. Kho-lí-a.	6. Hap-ná.
2. O-húi.	7. Chè-si.
3. Hô-se.	8. Hi-pek-lái.
4. O-pa.	9. É-káu.
5. A-lán.	10. Hi-lút óng.

Gō goèh só chhut ê bün-tê, sng-sī oā^a-sin ê khoán, tãi-ke hōe chiâu-chai hit ê hoat-tō; chóng-sī iā-ū chiap-tiòh kúi-nā ũi ê tap-àn, kàu lóng beh chiâu-tiòh, ng-bāng aū-lai chiū ná chai-iáⁿ.

Goán chhông chit hāng, só hi-bōng-ê, sī hōe liát-úi lái sa^a-kap gián-kiù Seng-keng, só-i tiòh sūi-lâng ka-ti lái chhōe lái siá, chiū Seng-keng ná sèk, jī ná gâu siá, chiah ũ sim-sek. Koh goán ũ chhú-jī ê hó báí lái chù tiám-sò, só-i chhiá^a m̄-thang êng pát-lâng siá, in-úi goán bat chiap-tiòh siang chit khoán ê chhiú-put, iā siá kúi-nā tiu^a kap kúi-nā ê láng-miá.

Pún goèh: Lūn Sìn

1. Ū sìn ê láng ták-hāng lóng ē (Má-khó 1—10).
2. Chú ah, góa sìn (Iok-hān 1—10).
3. Goán í-keng sìn (Iok-hān 1—10).
4. Goán in-úi án-ni sìn ... (Iok-hān 15 í-hā).
5. Góa í-keng sìn (Iok-hān 10 í-hā).
6. In-úi góa sìn Siōng-tè (Sù-tó Hēng-toán 20 í-hā).
7. Siat-sú bô sìn, chiū bē-ê hō Siōng-tè hoa^a-hí (Hi-pek-lái 5—12).
8. Iáh ũi-tiòh tùi in ê ôe lái sìn góa ê láng kiù (Iok-hān 14 í-hā).

9. Lán nā sìn Iá-so, ũ sī ũ koh-oáh (Thiap-sat-lô-ni-ka chiân-su).
10. Sìn Góa ê láng bô khiá-khí tì àm (Iok-hān 1—12).

Chong-kàu

Sim-lí-hák Káng-chō

(Káng-ián-chiá: Lím Bō-seng)
(Pit-kì-chiá: Sō Thian-bêng)

Tùi 4 goèh 23 hō kàu 5 goèh 7 hō, Tái-lâm Hák-seng Y. M. C. A. ũ phêng-chhiá^a pún-hōe ê kò-bün Lím Bō-seng Sian-se^a chò káng-su, lái chú-chhui chong-kàu sim-lí hák ê thong-siók káng-chō, ták ê lé-pái mē-hng tì Thài-pêng-kéng Lé-pái-tng khui koan-hē chong-kàu-chiū^a ê hák-sút káng-ián. Ūi-tiòh chóa-bün ê koan-hē, pit-kì-chiá bô thang chiong só káng ián-ê, chiâu-chhng kì-chài ti-chia; put-kò chiong hit ê tãi-khài kì tì ē-bin, ng-bāng thang hō khò^a Pò ê láng chò chham khó:—

Tē it Káng:

Sim-lí-hák sī sim-mih?

Láng nā beh mng hoat hák, á-sī i-hák sī sim-mih khoán ê hák-bün, sui-jiân m̄-sī choan-bün-ka iā tãi-liók chai; hoat-hák sī teh gián-kiù hoat-lút; i-hák sī teh gián-kiù i-sū, ôe-seng ê hák-bün. M-kú nā beh mng “tiat hák”, á-sī tiat-hák só koan-hē ê hák-bün sī sim-mih? khah chió láng thia^a-tiòh hit ê miá, chiū liám-pi^a ê chai só teh gián-kiù ê sī sim-mih. Góa tú-tú tùi Lōe-tē ê tōa-òh chut-giáp tng-lái hit-si, ũ chit ê lâu siù-chái lái chhêng-kàu góa khò^a hong-súi ê sū. Góa chin tiòh-kiá^a, mng i sim-mih iân-kò-lai mng góa, i kóng, lí sī thak tiat-hák ê láng, chū-jiân tùi chit khoán ê tiat-lí ũ chhim chhim ê gián-kiù. Án-ni khó-kiàn chit ũi lâu siù-chái sī in-úi m̄-chai tiat-hák sī teh gián-kiù sim-mih, só-i chiah chhin-chhiū^a siók-gú kóng, “Ti-bó khan tùi gú-hi khi;” chhò jîn tiat-hák-chiá chò tē-lí-su. Sim-lí-hák iā sī tiat-hák ê chit kho-bák, m̄-sī choan-bün-ka iā khah chió láng chai chit ê “hák” tú-tú sī teh gián-kiù sim-mih

khoán ê hák-būn. Taⁿ góa tī-chia ài kán-tan kóng chit kù sim-lí-hák ê tēng-gī: Sim-lí-hák sī teh gián-kiù koan-hē chai-bat ê i-sek kap tui chit ê i-sek só seⁿ cbbut chióng-chióng ê cheng-sin hiān-siōng.

Gián-kiù sim-lí-hák ê hong-hoat

Sim-lí-hák, chit khoán ê hák-būn sī chin sin, iā sī chin kù ê hák-būn. Tiong-kok chū kó-chá koan-hē sim-lí-hák ê gián-kiù sī chin-chē. "Tāi-hák" ê chheh sóⁿ teh kóng hō-chò "kek-bút, tì-tì;" "kek-bút," chiū-sī kho-hák; "tì-tì," chiū-sī koan-hē sim-lí hong-biān ê sū. Sòng-tiâu ê Jū-ka sóⁿ teh gián-kiù ê "sèng-lí-hák" (性理學), á-sī Bēng-tiâu Ióng-bēng-hák (陽明學) sóⁿ teh thē-chhiōng ê "liōng-ti-hák" (良知學) iā lóng ũ tōa-tōa koan-hē sim-lí hong-biān ê sū. Put-kò in-ūi in sóⁿ ēng ê hong-hoat to-chiá siók tī iáu-ék-tek, chú-koan-tek, tók-toàn tek; iū-koh in sóⁿ chū-tiōng ê sī kīn-kīn tī tō-tek hong-biān, sóⁿ í bē thang hoat-tát kàu chhin-chhiūⁿ hiān-sí ê khek-koan-tek, sít-giām-tek, kho-hák-tek ê sim-lí-hák. Se-kok ê sim-lí-hák iā sī tui chá-chá chiū hoat-tát. Hit ê goān-thâu sī tui Hi-liáp khí. Chóng-sī chū ũ sim-lí-hák chheng-gōa nī lái, iū-goān kap Tiong-kok saⁿ-tāng, sī ēng chú-koan-tek, ián-ék-tek, chóng-kóng chit kù, sī choan chū-tiōng "lōe-séng ê kang-hu", sóⁿ-í hoat-tát iū-goān sī chin bān. Lán hiān-sí sóⁿ teh kóng ê sim-lí-hák sī kàu chit chiah-chiah kúi chap nī lái, siū-tiōh kho-hák ê ēng-hióng, tī Se-iūⁿ sóⁿ hoat-tát ê khek-koan-tek, sít-giām-tek ê sim-lí-hák. Tek-kok ê Wilhelm Wundt, Bí-kok ê William James, chit nng ê sim-lí-hák ê tãi-ka, chha-put-to siāng-si phah-khí-thâu kiàn-siat kīn-tāi sít-giām-tek ê sim-lí-hák. Chū-lái sóⁿ teh ēng ê lōe-séng ê kang-hu í-gōa, koh ke chit hāng kho-hák-tek ê sít-giām, lái cheng-bēng in ê hák-soat ê khak-sít sèng. Tui chit nng ê khai-ki-chóⁿ í-lái, Au Bí ták kok lóng sí-kiáⁿ ēng chit khoán ê sít-giām hong-hoat lái chò gián-kiù sim-lí-hák ê tē-kí.

Kiong-kip in ê chhái-liâu-ê, sī lāng. Chóng-sī lāng ê sít-giām sī put-chí khah oh, sóⁿ-í in iā ũ ēng gin-ná, á-sī tōng-bút lái chò chhái-liâu. Chhin-chhiūⁿ bat ũ chit ê Ngō-lō-su ê chhut-miá ê hák-chiá, miá Pavlov, in-ūi ài cheng-bēng lāng, á-sī tōng-bút ê tui keng-giām lái tit-tiōh "tiâu-kiā-tek" ê hoán-siá chok-iōng, i chiū ēng káu chò i ê sít-giām chhái-liâu. I chai káu nā khòⁿ-tiōh i ê hó-chiáh mih ē láu nōa; che sī "bô tiâu-kiā" ê hoán-siá chok-iōng (unconditioned reflex). I chiū tui kúi-nā chiah káu ēng tãi-seng iô-cheng, jiān-aū chiah bô in chiah-mih ê hoat-tō, lái bô in tit-tiōh keng-giām chit ê iô-cheng chiah lái láu-nōa, lái seⁿ-khí in ê hoán-siá chok-iōng. Kúi-nā pái, á-sī kúi-nā chap-pái, siāng chit khoán ê hoán-hok: Iô-cheng, khòⁿ chiah-mih, âu-nōa, iô-cheng, khòⁿ chiah-mih, láu-nōa. Kàu kú m-bián bô i chiah-mih, kan-ta iô-cheng, káu chiū láu-nōa.

Taⁿ chū-lái khòⁿ chiah-mih láu-nōa, che sī káu chū-jiān ê pún-lēng, chiū-sī kiò-chò "bô-tiâu-kiā" ê hoán-siá chok-iōng.

Taⁿ tui kú-kú ê keng-giām, thoàn-liān, kan-ta thiaⁿ-tiōh iô cheng chiū láu-nōa, che m-si káu ê pún-lēng, chiū-sī "ū tiâu-kiā" ê hoán-siá chok-iōng. Tui i cheng-bēng chit ê ũ tiâu-kiāⁿ ê hoán-siá chok-iōng (conditioned reflex) í-lái, kàu-iók-kài iā hui-siōng siū-tiōh tōa éng-hióng, in-ūi chai keng-giām, thoàn-liān, liān-síp, ē hō lāng chū-lái sī tiōh tui chhut-lát chiah chò ē-lái ê hēng-úi, pⁿ-chò chū-jiān jī-jiau m-bián lóⁿ-khui tiōh-lát, lái hoat-seⁿ ê hoán-siá chok-iōng.

Taⁿ góa tī-chia sī kan-ta kí chit ê lē nā-tiāⁿ. Sī ài cheng-bēng biān-sí ê sim-lí-hák, tui sít-giām lái ke-thiⁿ chē-chē sin ê hák-soat, ũ khek-koan-tek ê khak-sít sèng-ê. It-poaⁿ ê sim-lí-hák sóⁿ kiáⁿ ê lōⁿ sī chit khoán, chiū sim-lí-hák tiōng ê chit ê tēk-sū ê hák-būn, chong-kàu sim-lí ê gián-kiù, iū-goān iā-sī tui chit ê sít-giām ê lōⁿ-chām teh chin-bēng. (Thāi-siók).